

VOGELWAARNEMINGEN TIJDENS EEN KANOTOCHT OVER ENKELE BEKEN IN
ZUIDOOST-BRABANT, 16 TOT EN MET 23 JULI 1981

Tom Heijnen & Peer Voorn

Inleiding

In de periode 16 t/m 23 juli 1981 hebben wij een kanotocht gehouden over enkele beken in Zuidoost-Brabant. Hoewel het in eerste instantie puur als vakantie bedoeld was, hebben we zoveel mogelijk waarnemingen gedaan aan vogels, libellen en planten. Van de vogelwaarnemingen wordt hieronder verslag gedaan; de tellingen van de beekjuffer *Calopterix splendens*, een libel die een grote voorkeur heeft voor schoon, stromend water, worden vermeld in een korte bijlage omdat deze gegevens ons interessant genoeg leken om niet in een dagboek te laten verschimmelen. Uiteraard is in een bestek van enkele dagen, waarbij ieder stukje beek slechts één keer werd bekeken, alleen een zeer oppervlakkig beeld verkregen. Het blijkt evenwel, dat zo'n tocht vele leuke waarnemingen opleverd en van onze beken en beekdalen is wat vogels betreft nog tamelijk weinig bekend.

Getelde beken

In figuur 1 is aangegeven welke stukken beek werden bevaren. De beken werden vooraf verdeeld in kleine stukjes, trajecten genoemd, met een lengte van 700-1200 meter. Ieder traject kreeg een code (zie figuur 1) en de waargenomen vogels werden per traject genoteerd.

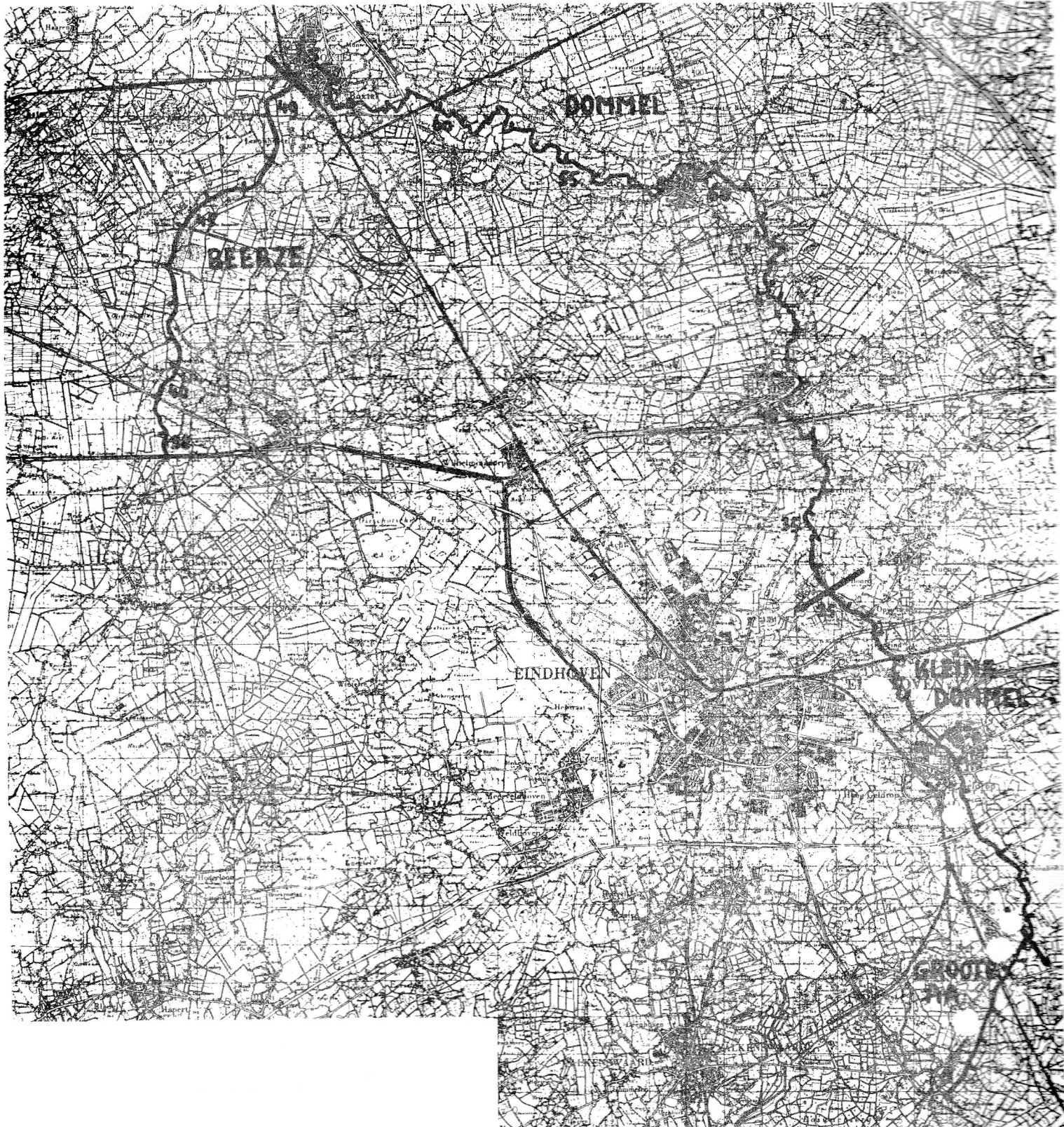
De diverse trajecten zijn op de volgende data geteld:

Groote Aa	GA 8 t/m 12	op 16 juli
Kleine Dommel	KD 11 t/m 13	op 16 juli
	KD 14 t/m 21	op 17 juli
	KD 22 t/m 25	op 18 juli
	D 33 t/m 40	op 18 juli
Dommel	D 40 t/m 56	op 19 juli
	D 56 t/m 65	op 20 juli
	B 50 t/m 47	op 20 juli
Beerze	B 46 t/m 45	op 21 juli (rustdag)
	B 46 t/m 41	op 22 juli
	B 41 t/m 38	op 23 juli

De Beerze werd stroomopwaarts bevaren, alle overige beken stroomafwaarts.

Methode

Er is geen speciale methodiek gebruikt; alle waargenomen interessante vogels werden per traject genoteerd. Van de IJsvogel werden alle geschikte broedplaatsen (steile beekoevers) op de aan- of afwezigheid van nestpijpen gecontroleerd, hetgeen ook voor de Oeverzwaluw geldt. Alle op het oog geschikt lijkende wanden werden nauwkeurig ingetekend met het oog op controles in komende jaren.



Figuur 1. Overzicht van bevaren beken (dikke lijn) met nummering van de trajecten.

Waterhoentjes zijn lastig te tellen. Er werd zo nauwkeurig mogelijk op deze soort gelet en bij langere stukken beek werd met de kijker alles afgetuurd. Tevens werd getracht zoveel mogelijk nesten van deze soort te vinden, hoewel dit niet met 100 % nauwkeurigheid werd gedaan; sommige nesten liggen namelijk verscholen onder een dikke laag overhangende takken.

Resultaten

Blauwe Reiger	Totaal 10 exemplaren, regelmatig verspreid over de bredere beken; hieronder een slaappleats van 3 exemplaren op D39.
Knobbelzwaan	Op D62 2 volwassen vogels en op D65 1 paartje met 1 jong.
Wilde/Parkeend	Veel waargenomen, maar in de meeste gevallen ging het om Parkeenden. Vanwege veelal moeilijke onderscheid niet geteld.
Wespendief	Ter hoogte van D46 1 vogel rondvliegend in de omgeving van het Vresselsche Bos. Nabij B38-39 1 paar rondvliegend, waarvan het mannetje zeer fanatiek baltsend boven de Baest.
Havik	Nabij B38 1 vrouwtje boven de Baest cirkelend.
Sperwer	Nabij B39 1 paartje, waarvan zowel mannetje als vrouwtje met voedsel de Baest invlogen.
Buizerd	Nabij KD12 1 exemplaar, nabij D58 2 jongen luid roepend, nabij B46 1 jong luid roepend en bij B40 1 exemplaar rondvliegend.
Torenvalk	In totaal 13 exemplaren, waarvan 1 paar alarme- rend bij een nest nabij D62 en 1 vogel alarme- rend nabij B46.
Boomvalk	Nabij D44 1 vogel vliegend aan de zuidwestzijde van het Vresselsche Bos.
Slechtvalk	Nabij B41 een jagend mannetje in de buurt van Spoordonk.
Kwartel	Langs de Dommel boven Son een roepende vogel, maar kan een kooivogel betreffen.
Waterral	Langs KD20 1 roepend exemplaar in de Collse Zeggen.
Waterhoen	In totaal werden 73 nesten gevonden en werden 37-44 paren met jongen en ca 40 paren of losse volwassen vogels zonder jongen gezien. Het is moeilijk om een schatting van het aantal broed- paren te maken, maar dit zal in de orde van 80-100 liggen. Lang niet alle paren die waar- genomen werden, broedden op de beek. Op de Groote Aa bedroeg het percentage tra- jecten waar Waterhoentjes werden gezien 100 %, op de Kleine Dommel 67 %, op de Dommel 100 % en op de Beerze 31 %. Tabellen 1 en 2 geven een overzicht van de ge- vonden nesten.

Tabel 1. Verdeling van gevonden nesten van Waterhoentjes over de getelde beken. D^a = Dommel 33-51, D^b = Dommel 52-65.

	GA	KD	D ^a	D ^b	BE	Totaal
aantal lege nesten	0	2	36	22	2	62
aantal nesten met eieren	0	0	10	1	0	11
aantal eieren	0	0	35	4	0	39

Gemiddeld aantal eieren per nest: 3,5.

Tabel 2. Nestplaatskeuze van Waterhoentjes.

	GA	KD	D ^a	D ^b	BE	Totaal	
						N	%
vastliggende takken, vnl. van Katwilg	0	1	37	11	0	49	67
drijvende takken en balken	0	1	2	2	1	6	8
Kalmoes			5			5	7
Rietgras			1	8		9	12
Liesgras					1	1	1
Zegge spec.				1		1	1
Grote Egelskop			1			1	1
Pitrus				1		1	1

Meerkoet	In totaal 11 paren met jongen (D49, 58, 59 2x, 60 2x, 61 3x, 62 2x) en 5 paren zonder jongen (D46, 58, 63 2x en BE38).
Scholekster	Nabij B46 3 exemplaren overvliegend.
Witgatje	In totaal 2-3 exemplaren pleisterend op D53-56.
Oeverloper	In totaal tenminste 28 exemplaren op de oevers van beken pleisterend, waarvan 1 op de Groote Aa, 3 op de Kleine Dommel, 1-2 op de Beerze en de overige op de Dommel. Het maximum betrof 4 Oeverlopers op D47.
Kleine Mantelmeeuw	Nabij D49 1 volwassen vogel laag overvliegend in nw-richting en nabij B46 idem richting no vliegend.
Ransuil	Nabij KD20 een volwassen vogel jagend aan de rand van de Collse Zeggen.
IJsvogel	Er werd een nest met drie grote jongen (tweede broedsel) gevonden. Twee verse nestpijpen, waarvan de jongen reeds waren uitgevlogen (één broedpaar) werden gevonden in de oevers van de Kleine Dommel. Voorts werden twee IJsvogels gezien op resp. D53 en D56.
Oeverzwaluw	In de oevers van KD11-17 werden in totaal ca 30-40 zeer oude nesten gevonden. Op KD18 werden 5 fouragerende vogels gezien, afkomstig van een nabij gelegen kolonie. In een steile oever op D59 werd een bewoond nest aangetroffen.

- Roodborsttapuit Langs KD20 2 jongen in wilgenstruikjes aan de rand van de Collse Zeggen en langs B48 een alarmerend mannetje.
- Tapuit Ter hoogte van KD13 een mannetje op de Stra-brechtse Heide.
- Snor Nabij KD20 hoorden we een fanatiek zingende Snor in de Collse Zeggen, vermoedelijk ongepaard.
- Kleine Karekiet Langs KD20 (Collse Zeggen) vele zangposten. Daarna werden slechts zes zangposten vastgesteld, alle in kleine rietzoompjes op de beekoevers: D34 1, D56 1, D58 2, D59 1 en D61 1 zangpost.
- Wielewaal Nabij KD13 1 zangpost, KD20 idem, D56 idem, nabij B46 1 zangpost plus twee exemplaren in de Smalbroeken en nabij B41 1 mannetje.
- Keep Nabij B46 hoorden we een Keep enkele keren roepen in de Smalbroeken.
- Sijs Nabij D46 1 exemplaar overvliegend en roepend in de omgeving van het Vresselsche Bos en bij B46 4-6 Sijsen in de Smalbroeken, waarvan 1-2 zingend. Dit groepje vloog onrustig heen en weer en de vogels riepen voortdurend.
- Goudvink Nabij B38 2 exemplaren in de Baest over het Wilhelminakanaal vliegend.

Bijlage: getelde aantallen van de Beekjufter Calopterix splendens.

Beek	Traject	Aantal ♂	Aantal ♀	Totaal aantal
Kleine Dommel	14	1	0	1
Beerze	47	1	0	1
	46	97	66	163
	45	30	16	46
	44	40	22	62
	43	42	26	68
	42	32	22	54
	40	2	0	2
	38	3	1	4
Totaal		248	153	401

Nabeschouwing

Niet alleen is - plaatselijk - het varen over onze beken landschappelijk gezien een zeer aantrekkelijke bezigheid, maar ook blijkt dat er veel interessante vogelsoorten kunnen worden aangetroffen. Een plezierige vakantie kan op deze wijze goed gecombineerd worden met wat nuttig werk, want van onze beken en beekdalen weten we naar verhouding nog best weinig af.

Adres: Jan Sluijtersweg 26, 5645 JD Eindhoven.